YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN MÄÄRÄYS
25 päivänä maaliskuuta 1996 *

Asiassa C-137/95 P,

Vereniging van Samenwerkende Prijsregelende Organisaties in de Bouwnijverheid ym., edustajinaan asianajaja L. H. van Lennep, Haag, ja asianajaja E. H. Pijnacker Hordijk, Amsterdam, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto L. Frieden, 6 avenue Guillaume,

valittajina,

jossa valittajat vaativat muutoksenhaussaan Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa SPO ym. vastaan komissio (T-29/92, Kok. 1995, s. II-289) 21.2.1995 antaman tuomion kumoamista,

vastapuolena:

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies B. J. Drijber, avustajanaan asianajaja P. Glazener, Amsterdam, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies C. Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat C. N. Kakouris, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet ja G. Hirsch sekä tuo-

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

marit G. F. Mancini, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, J. L. Murray, P. Jann (esittelevä tuomari), H. Ragnemalm, L. Sevón ja M. Wathelet,

julkisasiamies: M. B. Elmer,
kirjaaja: R. Grass,

kuultuaan julkisasiamiestä,

on antanut seuraavan

määräyksen

1 Yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 27.4.1995 toimittamallaan valituksella Vereniging van Samenwerkende Prijsregelende Organisaties in de Bouwnijverheid (jäljempänä SPO) ja 28 muuta valittajaa ovat hakeneet muutosta yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-29/92, SPO ym. vastaan komissio (Kok. 1995, s. II-289), 21.2.1995 antamaan tuomioon sillä perusteella, että se on hylännyt valittajien kanteen, jossa ne vaativat ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 5 päivänä helmikuuta 1992 tehdyn komission päätöksen 92/204/ETY (IV/31.572 ja 32.571 — Alankomaiden rakennusteollisuus, EYVL L 92, s. 1) julistamista mitättömäksi tai toissijaisesti sen kumoamista.

2 SPO on alankomaalaisten rakennusyritysten eri yhteenliittymien vuonna 1963 perustama yhteistyöelin, jonka jäsenistö koostuu nykyisin 28 muusta valittajasta. Vuodesta 1952 alkaen viimeksi mainitut olivat antaneet sääntöjä, joiden tarkoituksena oli kilpailun sääntely tietyillä alueilla tai tietyillä rakennusteollisuuden toimialoilla järjestettävissä tarjouskilpailuissa. SPO:n perustamisen jälkeen nämä alue- ja toimialakohtaiset säännöt yhdenmukaistettiin SPO:n valvonnassa asteittain vuosien 1973 ja 1979 välisenä aikana (valituksen kohteena olevan tuomion 1, 2 ja 4 kohta).

3 SPO:n sääntöjen mukaan sen tarkoitus on "edistää ja ohjata hallittua kilpailua, ehkäistä ja vastustaa epäasianmukaista käyttäytymistä hintatarjousten yhteydessä ja edistää taloudellisesti perusteltujen hintojen muodostumista". Tästä syystä SPO on antanut niin sanottuja "hintojen ja kilpailun institutionaalista sääntelyä" koskevia sääntöjä, ja sillä on valtuudet määrätä seuraamuksia sen jäsenyhdistyksiin kuuluville yrityksille, jos nämä laiminlyövät mainituista säännöistä niille johtuvia velvoitteita. Näiden sääntöjen täytäntöönpano on annettu kahdeksan toimeenpanevan toimiston tehtäväksi, ja SPO valvoo näiden toimistojen toimintaa. SPO:n jäsenyhdistyksiin kuuluu yli neljä tuhatta Alankomaissa sijaitsevaa rakennusyritystä (tuomion 2 kohta).

4 SPO:n yleiskokous hyväksyi 3.6.1980 "kunniasäännöt", jotka sitovat kaikkia SPO:n jäsenyhdistyksiin kuuluvia yrityksiä ja joissa määrätään yhtenäinen seuraamusjärjestelmä vuosien 1973 ja 1979 välisenä aikana yhdenmukaistettujen sääntöjen rikkomisen varalta sekä tiettyjä näiden sääntöjen soveltamisen kannalta välttämättömiä aineellisia sääntöjä. Nämä kunniasäännöt tulivat voimaan 1.10.1980 (tuomion 5 kohta).

5 Komissio lähetti 16.8.1985 SPO:lle tietojensaantipyynnön saadakseen tietoja siitä, kuuluuko tähän yhteenliittymään ulkomaalaisia yrityksiä (tuomion 6 kohta).

6 Alankomaiden viranomaiset hyväksyivät 2.6.1986 annetulla ministeriön asetuksella yhtenäisen säännöstön, jossa määritellään julkisia hankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyä koskevat säännökset (tuomion 7 kohta).

7 Samana vuonna SPO antoi kaksi uutta hintojen sääntelyä koskevaa säännöstöä (jäljempänä UPR), joista toinen koskee rajoitetun menettelyn mukaisia tarjouskilpailuja ja toinen avoimen menettelyn mukaisia tarjouskilpailuja. Näitä sääntöjä on täydennetty neljällä säännöllä ja kolmella liitteellä, ja ne tulivat voimaan 1.4.1987 (tuomion 8 kohta).

8 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion 90 ja 125 kohdan mukaan UPR:ien tarkoituksena on pääasiallisesti varmistaa se, että yritykset, eikä hankintayksikkö, nimittävät "oikeudenhaltijan", joka yksin voi ottaa yhteyttä hankintayksikköön ja neuvotella sen kanssa tarjouksensa sisällöstä ja hinnasta sekä vahvistaa hankintayksiköiden kustannettaviksi tulevat hinnan korotukset, jotka sisältävät pääasiallisesti laskentakulukorvaukset ja ammatillisten etujärjestöjen, kuten SPO:n, toimintakulujen peittämiseksi suoritetut maksut. UPR:iien mukaan nämä korotukset kattavat lisäksi kaikkien kokoukseen osallistuvien yritysten kaikki laskentakulut, ja ne korottavat tarjousta, jonka oikeudenhaltija tekee hankintayksikölle eli valittajien mukaan kyseiset hinnan korotukset vaikuttavat siihen hankkeeseen, josta nämä kulut ovat aiheutuneet. Yritykset voivat myös peruuttaa suunnittelemansa hintatarjoukset sen jälkeen, kun ne ovat verranneet niitä muiden yritysten tarjouksiin.

9 Komissio suoritti 15.6.1987 SPO:ssa tarkastuksia. Näiden seurauksena SPO ilmoitti 13.1.1988 UPR:t komissiolle ja se täydensi ilmoitustaan 13.7.1989 UPR:ien muuttamisen jälkeen. Marraskuussa 1989 komissio päätti menettelyn aloittamisesta SPO:ta vastaan ja lähetti tälle 5.12.1989 väitetiedoksiannon. Komissio teki 12.6.1990 pidetyn kuulemisen jälkeen 5.2.1992 ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan nojalla päätöksen, jossa se totesi kilpailusääntöjen rikkomisen (valituksen kohteena olevan tuomion 10—23 kohta).

10 Päätöksessään komissio totesi, että 10.12.1963 annetuilla SPO:n säännöillä myöhempine muutoksineen, 9.10.1986 annetuilla kahdella UPR:llä niihin liittyvine sääntöineen ja liitteineen, niillä korvatuilla aikaisemmilla säännöillä ja muilla samankaltaisilla säännöillä sekä kunniasäännöillä, niiden 10 artiklaa lukuun ottamatta, rikottiin perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa. Lisäksi komissio hylkäsi perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohtaan perustuvan poikkeuslupahakemuksen ja määräsi valittajille yhteensä 22 498 000 ecun suuruiset sakot (tuomion 22, 23 ja 25 kohta).

11 SPO ja sen 28 jäsentä nostivat 13.4.1992 kanteen yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja vaativat komission päätöksen julistamista mitättömäksi tai toissijaisesti sen kumoamista.

12 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi kanteen 21.2.1995 antamallaan tuomiolla ja vahvisti siten komission päätöksen.

13 Näin ollen SPO ja sen 28 jäsentä ovat tällä 27.4.1995 tehdyllä valituksella hakeneet muutosta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomioon.

Asianosaisten esittämät valitusperusteet

14 Valittajat vetoavat 21.2.1995 annetun tuomion kumoamista koskevan valituksensa tueksi kahteen valitusperusteeseen, joista toinen koskee EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohtaan perustuvaa poikkeuslupahakemusta ja toinen sakkojen suuruuden määräämistä.

15 Valittajat eivät siis kyseenalaista ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiota siltä osin, kuin siinä todetaan perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkominen.

16 Ensimmäisessä valitusperusteessaan valittajat väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tutkiessaan niiden poikkeuslupahakemusta koskevaa komission arviointia rikkonut ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohtaa ja 190 artiklaa, ETY:n perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan täytäntöönpanosta

6 päivänä helmikuuta 1962 annetun ensimmäisen neuvoston asetuksen N:o 17 (EYVL 1962, 13, s. 204) 9 artiklan 1 kohtaa tai ainakin loukannut päätösten perusteluvelvollisuutta ja puolustautumisoikeutta koskevia yhteisön oikeuden yleisiä periaatteita.

17 Perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan sanamuoto on seuraava:

"Voidaan kuitenkin julistaa, että 1 kohdan määräykset eivät koske

— yritysten välistä sopimusta tai yritysten välisten sopimusten ryhmää,

— yritysten yhteenliittymän päätöstä tai yritysten yhteenliittymien päätösten ryhmää ja

— yhdenmukaistettua menettelytapaa tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmää,

joka osaltaan tehostaa tuotantoa tai tuotteiden jakelua taikka edistää teknistä tai taloudellista kehitystä [ensimmäinen edellytys] jättäen kuluttajille [1] kohtuullisen osuuden näin saatavasta hyödystä [toinen edellytys]:

a) asettamatta asianomaisille yrityksille rajoituksia, jotka eivät ole välttämättömiä mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi [kolmas edellytys];

b) antamatta näille yrityksille mahdollisuutta poistaa kilpailua merkittävältä osalta kysymyksessä olevia tuotteita [neljäs edellytys]."

1 — Kääntäjän huomautus: jäljempänä tätä perustetta käsiteltäessä "utilisateur" on käännetty kuluttajan asemesta loppukäyttäjäksi, koska sillä viitataan hankintayksiköihin.

18 Ensimmäisen valitusperusteen ensimmäisessä osassa valittajat väittävät, että voidakseen valvoa, onko komissio arvioinut asianmukaisesti toista ja kolmatta poikkeusluvan edellytystä sekä perustellut päätöksensä, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt määritellä kyseinen "hyöty" tutkimalla ennen muita edellytyksiä ensin poikkeusluvan ensimmäistä edellytystä, johon tämä käsite liittyy.

19 Ensimmäisen valitusperusteen toisessa osassa valittajat väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on soveltanut vääriä oikeudellisia perusteita, kun se on valvonut toista poikkeusluvan edellytystä koskevan komission arvioinnin laillisuutta.

20 Valittajien mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ensinnäkin valvonut päätöksen laillisuutta kilpailun käsitteen eikä hyödyn käsitteen perusteella, sellaisena kuin hyödyn käsite on määritelty 85 artiklan 3 kohdan ensimmäisessä poikkeuslupaa koskevassa edellytyksessä, yhtäältä päättäessään, että sääntöihin, joiden tarkoituksena oli torjua valittajien tuhoisaksi luonnehtimaa kilpailua, ei voitu "periaatteessa" soveltaa poikkeusta, koska sääntöjen seurauksena oli välttämättä kilpailun rajoittaminen, ja toisaalta todetessaan valituksen kohteena olevan tuomion 294 kohdassa, että valittajat "päätyvät välttämättä rajoittamaan kilpailua ja täten poistamaan kuluttajilta siitä aiheutuvat edut".

21 Toiseksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valittajien mukaan tuomion 292 kohdassa katsonut, että poikkeusluvan toista edellytystä tutkittaessa makrotaloudellinen analyysi ei ollut tarpeen. Se on valittajien mukaan myös laiminlyönyt ottaa huomioon Alankomaiden viranomaisten kannan ja tehtävän sääntöjen soveltamisaikana.

22 Kolmanneksi valittajien mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi tuomionsa 295 kohdassa yhtäältä katsonut, että järjestelystä saatavan hyödyn piti koitua erotuksetta kaikkien loppukäyttäjien hyväksi; toisaalta se ei olisi ottanut huomioon sitä, että sen tuomion 296 kohdan lopussa sen esittämistä omista toteamuksista ilmenee, että sääntöjen soveltamisesta hyötyisivät myös muut hankintayksiköt kuin ne, joiden tilanne oli kyseessä.

23 Ensimmäisen valitusperusteen kolmannessa osassa, joka koskee poikkeusluvan kolmatta edellytystä, valittajat väittävät, että kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, että oikeudenomistaja nimitetään yksipuolisessa menettelyssä, se on arvioinut itse kyseisiä sääntöjä ja korvannut omalla arvioinnillaan komission arvioinnin; mikä on vastoin asetuksen N:o 17 9 artiklan 1 kohdassa komissiolle myönnettyä yksinomaista toimivaltaa. Lisäksi valittajat väittävät, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole ottanut huomioon useita niiden esittämiä perusteluja.

24 Toisessa valitusperusteessaan valittajat väittävät, perustelematta taaskaan arvostelua, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on rikkonut EY:n perustamissopimuksen 85 ja 190 artiklaa, asetuksen N:o 17 4 artiklan 2 kohtaa ja 15 artiklan 2 kohtaa tai loukannut päätösten perusteluvelvollisuutta, oikeusvarmuutta, oikeusturvaa ja suhteellisuutta koskevia yhteisön oikeuden yleisiä periaatteita, kun se on tutkinut sitä, miten komissio on arvioinut toteamiensa kilpailusääntöjen rikkomisten vakavuutta. Tämä valitusperuste koskee kokonaisuudessaan komissiolle ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle valittajien mukaan kuuluvaa velvollisuutta ottaa huomioon rikkomisen tahallisuusaste (tahallaan tai tuottamuksesta) sen vakavuutta arvioitaessa; vakavuus on yksi niistä kahdesta perusteesta, jonka perusteella sakon suuruus määrätään asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaisesti.

25 Toisen valitusperusteen ensimmäisessä osassa valittajat väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole tutkinut kussakin tapauksessa vakavuutta arvioidessaan, oliko rikkominen tehty "tahallaan tai tuottamuksesta" asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa edellytetyllä tavalla.

26 Tämän valitusperusteen toisessa osassa valittajat arvostelevat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että se ei ole kumonnut komission päätöstä, joka teki mahdottomaksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laillisuusvalvonnan riidanalaisten perusteiden osalta, koska päätöksen 140 kohdassa komissio "jätti ratkaisematta, oliko kyseessä tahallinen vai tuottamuksellinen kilpailusääntöjen rikkominen" ainakin 1.10.1980 saakka tehtyjen rikkomisten osalta, kun taas muiden rikkomisten osalta komissio oli valittajien mukaan kuitenkin ratkaissut tämän.

27 Kolmannessa osassa valittajat väittävät pääasiallisesti, että sakon suuruutta määrätessään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt ottaa huomioon se seikka, että asetuksen N:o 17 4 artiklan 2 kohta, jossa tietyt sopimukset on vapautettu ilmoitusvelvollisuudesta, olisi mahdollisesti soveltunut tähän tapaukseen. Valittajien mukaan tämä merkitsee sitä, että kilpailusääntöjen rikkominen on voinut olla periaatteessa ainoastaan tuottamuksellista eikä tahallista, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli katsonut.

28 Vastauksessaan komissio vaatii, että valitus on hylättävä perusteettomana.

29 Ensimmäisen valitusperusteen ensimmäisestä osasta komissio huomauttaa, että poikkeusluvan edellytysten kumulatiivisuus huomioon ottaen, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta ei voida arvostella siitä, että se olisi jättänyt tutkimatta poikkeusluvan ensimmäisen edellytyksen. Komission mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta ei myöskään voida arvostella siitä, että poikkeusluvan toisen ja kolmannen edellytyksen osalta se tutki asian sen "hyötyä" koskevan määritelmän perusteella, mihin valittajat olivat itse vedonneet.

30 Ensimmäisen valitusperusteen toisesta osasta komissio huomauttaa, että valittajien esittämät eri väitteet perustuvat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion virheelliseen tulkintaan tai ne koskevat sellaisten tosiseikkojen arviointia, jotka eivät kuulu valitusta käsittelevän yhteisöjen tuomioistuimen toimivaltaan.

31 Ensimmäisen valitusperusteen kolmannesta osasta komissio huomauttaa, että kyseistä arviointia koskeva seikka, eli oikeudenhaltijan nimitysmenettelyn yksipuolisuus, kuului käsiteltävien asioiden joukkoon, koska se on mainittu komission päätöksen useassa kohdassa; lisäksi se huomauttaa, ettei ole minkään oikeussäännön vastaista, että yhteisöjen tuomioistuimet ottavat huomioon toimielinten toimenpiteiden laillisuutta valvoessaan perusteluja, joihin ei sellaisenaan viitata kyseisessä toimenpiteessä mutta jotka vahvistavat toimenpiteen asianmukaisuuden. Komissio vaatii, että tämän valitusperusteen yhteydessä esitetyt lukuisat muut väitteet on myös hylättävä.

32 Toisen valitusperusteen osalta komissio huomauttaa aluksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella on täysi harkintavalta valvoessaan sellaisten päätösten laillisuutta, joissa määrätään sakkoja. Tämän jälkeen valitusperusteen eri osien osalta se katsoo, että valittajat ovat ensinnäkin tulkinneet virheellisesti asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ensimmäistä ja toista alakohtaa, jotka on syytä erottaa toisistaan; komission mielestä valittajat ovat tulkinneet virheellisesti myös komission päätöksen 140 kohtaa, johon riidanalaiset ilmaisut "tahallisesti tai ainakin tuottamuksellisesti" sisältyvät; näiden perusteella ratkaistaan kysymys siitä, täyttyykö 15 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa, jossa ei tehdä eroa näiden kahden tapauksen välillä, asetettu sakkojen määräämistä koskeva edellytys. Lopuksi komissio huomauttaa, että sekä sen päätöksessä että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiossa hylätty valittajien väite siitä, että niiden säännöt olisivat kuuluneet asetuksen N:o 17 4 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan, on perusteeton, koska tällä artiklalla ei ole minkäänlaista sitovaa vaikutusta sakkoa tai sen suuruutta määrättäessä.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

33 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 119 artiklan mukaan silloin, kun valituksen tutkittavaksi ottamisen edellytykset selvästi puuttuvat tai jos valitus on selvästi perusteeton, yhteisöjen tuomioistuin voi milloin tahansa perustellulla määräyksellä hylätä valituksen kokonaan tai osittain.

Ensimmäinen valitusperuste

Ensimmäinen osa

34 Sen valitusperusteen osalta, joka koskee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laiminlyöntiä tutkia poikkeusluvan ensimmäinen edellytys sen valvoessa sitä, miten komissio on arvioinut poikkeusluvan toista ja kolmatta edellytystä, on syytä todeta ensinnäkin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tuomionsa 267 ja

286 kohdassa muistuttanut poikkeusluvan neljän edellytyksen kumulatiivisuudesta ja todennut, että "kantajien poikkeuslupahakemuksen hylkäämispäätöksen vahvistamiseksi riittää, että yksi ainoa näistä edellytyksistä jää täyttämättä".

35 Toiseksi on syytä todeta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin, joka on valituksen kohteena olevan tuomion 288 kohdassa muistuttanut valvovansa ainoastaan rajoitetusti 85 artiklan 3 kohdan mukaisten poikkeuslupien myöntämistä koskevia komission arviointeja, on ensin esittänyt asianosaisten väitteet säännöistä valittajien mukaan aiheutuvasta hyödystä (toisen edellytyksen osalta 268—271 ja kolmannen edellytyksen osalta 301) ja tämän jälkeen tutkinut nämä väitteet yksi kerrallaan erityisesti tuomion 293, 295, 296 ja 298 sekä 310 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa.

36 Koska toinen edellytys koskee hyödyn jakautumista eikä sen olemassaoloa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi perustellusti käyttää, kuten se oli tehnytkin, sitä hyötyä koskevaa määritelmää, johon valittajat olivat vedonneet, eikä tämä voinut millään tavalla loukata valittajien oikeutta.

37 Tällä perusteella ensimmäisen valitusperusteen ensimmäinen osa on hylättävä ilmeisen perusteettomana.

Toinen osa

38 Väite siitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi soveltanut epäasianmukaisia oikeudellisia perusteita valvoessaan sitä, miten komissio on arvioinut hyödyn jakautumista koskevaa poikkeusluvan toista edellytystä, on ilmeisen perusteeton.

39 Koko ensimmäinen väite, johon on vedottu, perustuu tuomion ilmeisen virheelliseen tulkintaan. Tämän toteamiseksi riittää riidanalaisen kohdan lukeminen (294 kohta, *in fine*) sen asiayhteydessä. Poikkeusluvan myöntämisen ollessa kyseessä on asianmukaista, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tuomion tässä osassa tutkinut ainoastaan sen, onko komissio tehnyt ilmeisen arviointivirheen (288 kohta). Tutkittuaan poikkeusluvan toisen edellytyksen (riidanalaista säännöistä mahdollisesti saatavan hyödyn kohtuullinen jakautuminen) ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa yksinkertaisesti, että hyöty, joka mahdollisesti johtuu valittajien tuhoisaksi luonnehtimasta kilpailusta (riidanalaisen kohdan alkuosa), ei tule loppukäyttäjille. Ratkaistessaan asian siten kuin se on tehnyt, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei siis sekoittanut toisiinsa 85 artiklan 1 kohtaa (kilpailun rajoitusten olemassaolo) ja sen 3 kohtaa (poikkeusluvan edellytykset).

40 Valittajien toinen väite koskee tuomion 292 kohtaa, ja se perustuu myös tuomion ilmeisen virheelliseen tulkintaan. Pelkästä tuomion lukemisesta käy nimittäin ilmi, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole, toisin kuin valittajat antavat ymmärtää, omaksunut periaatteellista kantaa, jonka mukaan makrotaloudellisia näkökohtia ei otettaisi huomioon arvioitaessa yritysten välisiä järjestelyjä 85 artiklan 3 kohdan mukaisen poikkeuksen toisen edellytyksen kannalta.

41 Muistutettuaan nimittäin tuomionsa 288 ja 289 kohdassa yritysten välisiä järjestelyjä koskevan valvontavaltansa rajallisuudesta, joka johtuu siitä, että asetuksen N:o 17 9 artiklassa on myönnetty yksinomainen toimivalta komissiolle, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tuomionsa 290 ja 291 kohdassa tutkinut, onko komissio perustellusti jättänyt ottamatta huomioon makrotaloudellisen hyödyn, johon valittajat ovat vedonneet, minkä jälkeen se on tuomion 292 kohdassa katsonut, ettei komissio ole tehnyt ilmeistä arviointivirhettä, kun se on punninnut valittajien makrotaloudellista analyysia ja omaa mikrotaloudellista analyysiaan.

42 Kansallisten viranomaisten asenne asetusten soveltamisen aikana on lisäksi tosiseikka, jota yhteisön oikeuden perusteella asian ratkaiseva ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ollut millään tavalla velvollinen ottamaan huomioon poikkeusluvan toista edellytystä koskevassa arvioinnissaan.

43 Kolmannen väitteen ensimmäinen osa perustuu samoin valituksen kohteena olevan tuomion 295 kohdan virheelliseen tulkintaan. Itse asiassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole koskaan todennut, toisin kuin valittajat väittävät, että todettujen etujen pitäisi hyödyttää erotuksetta kaikkia loppukäyttäjiä, vaan se on ainoastaan todennut niiden etujen rajat, joihin valittajat ovat vedonneet, sellaisten tosiasiahavaintojen perusteella, jotka muuten eivät sellaisenaan kuulu valitusta käsittelevän yhteisöjen tuomioistuimen valvontavaltaan.

44 Tämän väitteen toisessa osassa valittajat väittävät, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole ottanut huomioon sitä, että jollei sääntöjä olisi, yritykset sisällyttäisivät yleiskuluihinsa laskentakulut, jotka aiheutuvat siitä, että hankintayksiköt pyytävät tarjouksia suurelta joukolta yrityksiä, joten nämä laskentakulut vaikuttaisivat myös muiden hankintayksiköiden maksamiin hintoihin; koska tämä on riidanalaisilla säännöillä estetty, valittajien mukaan myös muut hankintayksiköt hyötyvät säännöistä kuin ne, joihin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on viitannut.

45 Sitä vastoin tuomion 296 kohdasta ilmenee selvästi, että tasapainottaakseen itse hyötyyn liittyvät haitat ja hyödyn jakautumisen rajat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on nimenomaisesti tutkinut kysymyksen siitä, kuka sai juuri sen hyödyn, jonka muiden hankintayksiköiden oletettiin saavan.

46 Tästä syystä ensimmäisen valitusperusteen toinen osa on kokonaisuudessaan hylättävä ilmeisen perusteettomana.

Kolmas osa

47 Valittajien väitteiden yksityiskohtiin puuttumatta on syytä muistaa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisöjen tuomioistuin hylkää heti valitusperusteet, jotka kohdistuvat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion ylimääräisiin perusteluihin, koska tuomiota ei voida kumota niiden perusteella (ks.

erityisesti asia C-244/91 P, Pincherle v. komissio, tuomio 22.12.1993, Kok. 1993, s. I-6965; asia C-35/92 P, parlamentti v. Frederiksen, tuomio 18.3.1993, Kok. 1993, s. I-991).

48 Tässä tapauksessa on syytä todeta, että tutkiessaan poikkeusluvan myöntämisedellytyksiä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tuomion 267 kohdassa aluksi perustellusti muistuttanut, "että perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdassa määrätyt neljä poikkeusluvan edellytystä ovat kumulatiivisia — — ja että valittajien poikkeuslupahakemuksen hylkäämispäätöksen vahvistamiseksi riittää, että yksi ainoa näistä edellytyksistä jää täyttymättä" (ks. myös 286 kohta) ja että toisaalta pääteltyään 300 kohdassa, että poikkeusluvan toinen edellytys ei täyttynyt, se täsmensi valituksenalaisen tuomion 310 kohdassa toteavansa "ylimääräisenä" perusteluna, ettei myöskään poikkeusluvan kolmas edellytys täyttynyt.

49 Koska tämän määräyksen 35 ja 44 kohdasta ilmenee, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole rikkonut yhteisön oikeutta katsoessaan, että poikkeusluvan toinen edellytys ei täyttynyt, ensimmäisen valitusperusteen kolmas osa on vaikutukseton eikä valitusta siten selvästikään voi perustaa siihen.

Toinen valitusperuste

Kaksi ensimmäistä osaa

50 Tämä valitusperuste koskee asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitettua sakon suuruuden määräämistä.

51 Ensimmäisessä osassa valittajat lähtevät siitä virheellisestä olettamuksesta, että kilpailusääntöjen rikkomisten vakavuutta, joka on yksi kahdesta säädetystä soveltamisedellytyksestä, olisi välttämättä arvioitava sen edellytyksen perusteella, joka sisältyy tämän säännöksen ensimmäiseen alakohtaan, jossa rikkomisen edellytetään olevan tahallista tai tuottamuksellista.

52 Toisessa osassa valittajat väittävät lisäksi ja samoin virheellisesti, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt kumota komission päätös, koska sen oli mahdotonta valvoa päätöksen laillisuutta sen vuoksi, ettei komissio ollut päätöksensä 140 kohdassa erottanut toisistaan tahallisia ja tuottamuksellisia kilpailusääntöjen rikkomisia.

53 Ensinnäkin on syytä huomata, että 15 artiklan 2 kohdan selkeän ja täsmällisen sanamuodon perusteella tämä säännös koskee kahta erillistä kysymystä. Yhtäältä siinä määritellään edellytykset, joiden on täytyttävä, jotta komissio voi määrätä sakkoja (sakon määräämisen edellytykset), ja yksi näistä edellytyksistä liittyy kilpailusääntöjen rikkomisen tahallisuuteen tai tuottamuksellisuuteen (ensimmäinen alakohta). Toisaalta siinä säädetään sakon suuruuden määräämisestä rikkomisen vakavuuden ja keston perusteella (toinen alakohta). Tämä ilmeinen ero on vaikuttanut tätä säännöstä koskevaan yhteisöjen tuomioistuimen koko oikeuskäytäntöön.

54 Ensimmäisen osan osalta on aluksi todettava, että 15 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa ei ole pakollista viittausta (eikä vapaaehtoista) ensimmäisen alakohdan mukaisiin sakon määräämistä koskeviin edellytyksiin, eikä sakkojen suuruutta koskevassa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössäkään ole edellytetty sitä. Kilpailusääntöjen rikkomisten vakavuus on nimittäin oikeuskäytännön mukaan määriteltävä erittäin monien seikkojen, kuten erityisesti asiaan liittyvien erityisolosuhteiden, asiayhteyden ja sakkojen ennaltaehkäisevän vaikutuksen perusteella, mutta huomioon otettavista perusteista ei ole vahvistettu sitovaa tai tyhjentävää luetteloa.

55 Lisäksi on syytä huomata, kuten komissio korostaa, että tuottamukselliset kilpailusääntöjen rikkomiset eivät ole kilpailun kannalta lievempiä kuin tahalliset rikkomiset.

56 Mitä tulee tämän valitusperusteen toiseen osaan, on riittävää todeta, että komission päätöksen 140 kohta koskee sakkojen määräämiselle asetettuja edellytyksiä ja että 15 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa samoin kuin yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä ei eroteta toisistaan näitä kahta sakon määräämistä koskevaa edellytystä, jotka on mainittu vaihtoehtoisina.

57 Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ollut rikkomisen vakavuuden määrittämiseksi velvollinen tutkimaan, oliko rikkominen tahallista vai tuottamuksellista eikä etenkään erottamaan toisistaan näitä kahta tapausta. Toisen valitusperusteen kaksi ensimmäistä osaa on siten hylättävä ilmeisen perusteettomina.

Kolmas osa

58 Sen valittajien esittämän väitteen osalta, jonka mukaan rikkomisen vakavuutta arvioitaessa olisi otettava huomioon asetuksen N:o 17 4 artiklan 2 kohdan mahdollinen soveltaminen, on riittävää todeta, ettei asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan toisesta alakohdasta eikä tämän asetuksen 4 artiklan 2 kohdasta tai yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä millään tavalla ilmene, että komission tai ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi otettava kyseisen artiklan mahdollinen soveltaminen huomioon sakon suuruutta määrättäessä. Lisäksi on huomattava, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellusti todennut, että asianosaisilla on tällaisessa tapauksessa on mahdollisuus ilmoittaa sopimuksensa komissiolle saadakseen vapautuksen sakoista.

59 Toisen valitusperusteen kolmas osa on siten myös hylättävä.

60 Näin ollen valitus on työjärjestyksen 119 artiklan mukaisesti hylättävä perusteettomana.

Oikeudenkäyntikulut

Työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka on hävinnyt asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska valittajat ovat hävinneet asian, ne on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut yhteisvastuullisesti.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on määrännyt seuraavaa:

1) Valitus hylätään.

2) Valittajat velvoitetaan yhteisvastuullisesti korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Annettiin Luxemburgissa 25 päivänä maaliskuuta 1996.

R. Grass — kirjaaja

G. C. Rodríguez Iglesias — presidentti